

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Das deutsche Gaunerthum

4 Teile in 3 Bd.

3

Avé-Lallemant, Friedrich Christian Benedikt

Hildesheim, 1980

a) Quadratschrift

[urn:nbn:de:bsz:31-420805](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-420805)

Siebenundachtzigstes Kapitel.

8) Proben aus der jüdischdeutschen Literatur.

a) Quadratschrift.

I.

Aus der Uebersetzung des Jonah von Joel Ben Rabbi Juda Levi,
Berlin 548 (1788), Kap. 1.

(Neuhochdeutsche Schreibung mit Quadratschrift, ohne Vocalzeichen.)

Erwigen des Wort das ward Amithai des Sohn Jonah Dem
דעם יונה, ואהן דעס אמיתי ווארד דאס ווארט דעס עוויגן
also
אלוא:

über rufe und Stadt großen jener Ninive nach, gehe Auf
אויף! געהע נאך ננוה, יענר גראסן שטאדט, אונד רופי איכר
vor ist Bosheit ihre denn Untergang den aus sie
ו'א אויס (דען אונטרגאנג), דען איחרי באסהייט אויט פאר
gekommen mich
מיך גקאממן.

vor entfliehen zu Tarfis nach auf sich machte Jonah Doch
דאך יונה מאכטי זיך אויף נאך תרשיש צו ענטפליהן פאר
sah Dort Sapho nach reiste und Erwigen des Erscheinung der
דער ערשיינונג דעס עוויגן, אונד ריימי נאך יפו. דארט פאנד
wollte abgehen Tarfis nach eben das Schiff ein er
ער איין שיף, דאש עבן נאך תרשיש אכגעקן וואלטי,
mit um hinein stieg und Miethslohn das bezahlte
בצאהלטי דאס מיטחסלאהן, אונד שטיג היינין, אום מיט
Erscheinung ferneren der so und reisen zu Tarfis nach ihnen
איהן נאך תרשיש צו ריין, אונד וא דער פערנרן ערשיינונג
entgehen zu Erwigen des
דעס עוויגן צו ענטגעקן.

See die gegen Wind heftigen einen erregte Erwige der Aber
אכר דער עוויג ערעגטי איין העפטיגן ווינד געגן דיא זעע
28*

Schiff das und stürmisch sehr ward Meer das hin
הין, דאס מעער ווארד ועדר שטירמיש, אונד דאש שיף
scheitern zu drohte
דראָהטי צו שיימן.

beteten und Furcht in Schiffsleute die geriethen Darüber
דאריבער גריטן דיא שיפסלייטי אין פֿורכט, אונד בעטמן
Schiffe im die Geräthe die warfen und Gotte seinem zu jeder
יעדר צו ויינס נאטטי, אונד ווארפן דיא גרעמדי דיא אים שיפי
aber Jonah erleichtern zu dasselbe um See die in waren
ווארן אין דיא ווע, אום דאסועלבי צו ערלייכטן. יונה אבר
da sinnlos wie lag und gestiegen hinab Raum den in war
וואר אין דען רוים הינאב גישטיגן, אונד לאג וויא זינלאָן דא.
redete und hin ihm zu Hauptmann Schiffe: der trat Da
דא מראט דער שיפס-הויפטמאן צו איהם הין, אונד רעדטי
deinen Rufe Auf da sinnlos so du liegst Warum an ihn
אידן אן: ווארום ליגסט דוא זא זינלאָן דא? אויף! רופי דיין
daß an unserer sich Gott dieser nimmt Vielleicht an Gott
נאטטי אן. פֿיללייכט ניממט דיור נאטטי זיך אונזר אן, דאש
untergehen nicht wir
וויר ניכט אונטרגעהן.

gesprachen andern zum einer Schiffsleute die hatten Indesß
אינדעס האטמן דיא שיפסלייטי איינר צום אנדרן גשפראכן:
wem erfahren dadurch und loosen uns laßt Kommt
קאמט, לאסט אונס לאָזן, אונד דאדורך ערפאהרן. וועס
Sie haben messen zu zu Ungemach dieses wir uns unter
אונטער אונס וויר דיוס אונגמאך צו צו מעסן האבן. ויא
Jonah auf fiel Loos das und loosten
לאָזן, אונד דאס לאָזן פֿיל אויף יונה.

um du doch uns Sage ihm zu sie sprachen Da
דא שפראכן ויא צו איהם: זאני אונס דאך, דוא! אום
dein ist was überkommt Unglück dieses uns dessentwillen
דעסנוויללן אונס דיוס אונגליק איברקעמט, וואס איזט דיין
dein ist Welches her du kommst Wo Unternehmen
אונטרגעהבן? ווא קאמסט דוא הער? וועלכס איזט דיין
du bist Wolke welchem von Und Vaterland
פאטערלאנד? אונד פאן וועלכס פאלקי ביסט דוא?
Ewigen den bete und Abi ein bin Ich ihnen erweiterte Er
ער ערווידרטי איהנן: איך בין איין עברי, אונד בעטי דען עוויגן.

das und Meer das der an Himmels des Gott den
 דען גאטט דעס היממלס אן, דער דאס מעער אונד דאס
 hat erschaffen Land trockene
 מראקני לאנד ערשאפן האט.

Was ihn freugen und sehr Männer die sich fürchteten Drob
 דראב פירכטמן זיך דיא מענגר ועהר, אונד פרוגן איהן: וואס
 vor er daß erfuhren nun sie Als gethan denn du hast
 האסט דוא דען גטהאן? אלס ויא נון ערפודהן, דאס ער פאר
 gestanden ihnen er wie entlaufe Ewigen des Erscheinung der
 דער ערשיינונג דעס עוויגן ענטלויפי, וויא ער איהנן גשטאנדן
 hatte
 האטטי:

das damit thun dir wir sollen Was ihm zu sie Sagten
 ואנמן ויא צו איהם: וואס ואללן וויר דיר טהון דאמיט דאס
 immer geht See die Denn werde ruhig her uns um Meer
 מעער אום אונס הער רוהיג ווערדי? דען דיא זעע געהט אימר
 stürmischer und höher
 העהר אונד שמירמישר.

in mich werft und mich nehmt ihnen antwortete Er
 ער אנטווארטטי איהנן: געהמט מיך אונד ווירכט מיך אין
 Denn her euch um werden ruhig es wird so Meer das
 דאס מעער, זא ווירד עס רוהיג ווערדן אום אייך הער. דען
 Unglück dieses euch nur meinetwegen daß wohl gar weiß ich
 איך ווייס גאר וואהל, דאש מיינטוועגן נור אייך דיוס אונגליק
 überkommen
 איברקאממן.

zu zurück Land ans noch immer streben Männer Die
 דיא מענגר שמרעכטן איממר נאך אנס לאנד צוריק צו
 sehr ihnen See die indem nicht aber konnten steuern
 שטייערן, קאנמן אבר ניכט, אינדעם דיא זעע איהנן ועהר
 stürmte entgegen heftig
 העפטיג ענטגעגן שמירמטי.

Gott D sprachen und Ewigen zum endlich sie riefen Da
 דא ריפן ויא ענדליך צום עוויגן אונד שפראכן: א גאטט!
 und sein straffällig wegen Mannes dieses nicht uns laß
 לאס אונס ניכט דיוס מאנגס וועגן שמראפפעלליג ויין, אונד
 du Denn zu Blut vergossenes unschuldig nicht uns rechne
 רעכני אונס ניכט אונשולדיג פרגאסנס בלוט צו. דען דוא

ist gefällig dir wie thust Du ja es bist Gott
 נאמט! ביסט עס יא; דא מ׳הוסט וויא דיר גיפֿעלליג איסט.
 das in ihn warfen und Jonah den sie ergriffen Darauf
 דארויף ערגריפֿן זיא דען יונה, אונד ווארפֿן איהן אין דאס
 stürmen zu aufhörte alsbald das Meer
 מעער, דאס אלסבאלד אויפֿהערט צו שמירמן.
 Ewigen dem vor Ehrfurcht große bezeugten Männer Die
 דיא מעננר בצייגמן גראסי עהרפֿורכט פֿאר דעם עוויגן,
 Gelübde ihm thaten und Dankopfer ihm brachten
 בראכטן איהם דאנקאפֿפֿר אונד טהאטן איהם גליבֿדי.
 den Ungeheuer Meer: großes ein schickte aber Ewige Der
 דער עוויג אבר שיקט איין גראסס מעער: אונגהייער, דען
 Un: dieses Leibe dem in war Jonah Und verschlingen zu Jonah
 יונה צו פֿרשלינגן: אונד יונה וואר אין דעם לייבי דינס אונד
 Nächte drei und Tage drei geheuert
 גהייערס דרייא טאג אונד דרייא נעכט.

II.

Die Hinrichtungen bei den Juden.

Aus der Mishnah. Sanhedrin, Berak 6 und 7.

(Neuhochdeutsche Schreibung mit Quadratschrift, ohne Vocalzeichen.)

so ist gesprochen Urtheil Lobes: das Sobald
 זאבאלד דאס מאדעס: אורטהייל געשפראכען איז, זא
 Der Steinigen zum B. g. aus Verbrecher den man führt
 פיהרט מאן דען פֿערברעכער אויס. צ. ב. צום שטייניגען. דער
 heißt es Denn Gericht vom fern war Steinigungssplatz
 שטייניגונגספלאטץ וואר פֿערן פֿאם געדיכט. דען עס הייסט:
 Eingänge am bleibt Einer hinaus Kästler den führe
 פיהרע דען לעסטערער חינוס! איינער בלייבט אים איינגאנגע
 der in Tüchern großen mit stehen Gerichtshofes des
 דעם געדיכטסהאפֿעס שמעהען. מיט גראסען טיכערן אין דער
 er daß so Pferde zu ihm von fern hält Einer Hand
 האנד. איינער העלט פֿערן פֿאן איהם צו פֿערדע, זא דאס ער

noch habe ich Gericht bei Jemand Sagt kann sehen jenen
 עינען ועדען קאן. ואנט יעמאנד ביא געריכט, איך האבע נאך
 schwenkt so vorzubringen Vertheidigung seiner zu etwas
 עטוואס צו וינער פערטהיידונג פארצוברינגען, זא שווענקט
 und fort rennt Reiter der und Luchern den mit jener
 יענער מיט דען טיכערן, אונד דער רייטער רענט פארט אונד
 selbst Verbrecher der wenn gar So halten inne läßt
 לעסט אינע האלטען. זא גאר ווען דער פערברעכער זעלבסט
 vor: Vertheidigung meiner zu etwas noch habe ich sagt
 ואנט: איך האבע נאך עטוואס צו מיינער פערטהיידונג פאר-
 zurück mal fünf bis vier sogar ihn man führt zubringen
 צוברינגען, פיהרט מאן איהן ואגאר פיער ביס פינג מאל צוריק,
 findet sein Wesentliches etwas Worten seinen an muß nur
 נור מוס אן וינען ווארטען עטוואס וועזענליכעס ווין. פונדעט
 wo entlassen er wird so Freisprechung zur Grund man
 מאן גרונד צור פרייאשפרעכונג, זא ווירד ער ענטלאסען; ווא
 Ausrufer Ein ausgeführt Steinigung zur er wird so nicht
 ניכט, זא ווירד ער צור שטייניגונג אויסגעפיהרט. איין אויסרופער
 des Sohn der und der ruft und her ihm vor geht
 געהט פאר איהם הער, אונד רופט: דער אונד דער, זאן דעס
 das er weiß ausgeführt Steinigung zur wird des und
 אונד דעס, ווירד צור שטייניגונג אויסגעפיהרט, ווייל ער דאס
 Zeugen sind die und die begangen Verbrechen das und
 אונד דאס פערברעכען בעגאנגען, דיא אונד דיא זינד צייגען!
 und komme der weiß Vertheidigung seiner zu etwas wer
 ווער עטוואס צוא וינער פערטהיידונג ווייס, דער קאממע אונד
 un: Steinigungsplaz dem von man Wenn vor es bringe
 ברינגע עס פאר! ווען מאן פאן דעס שטייניגונגספלאטצע אונ-
 ihm zu man sagt so ist entfernt Ellen zehn gefahr
 געפיהרט צעהן עללען ענטפערנט איוט, זא ואנט מאן צו איהם:
 Hingerichteten Alle ab Sündenbekenntniß dein lege
 לעגע דיין זינדענבעקענטניס אב! אללע הינגעריכטעמען¹⁾
 ablegen Sündenbekenntniß ihr vorher nämlich müssen
 מיססען נעמליך פארהער איהר זינדענבעקענטניס אבלעגען,
 hat bekennet Verbrechen seine der Verbrecher jeder denn
 דען יעדער פערברעכער, דער וינע פערברעכען בעקענט, האט

1) Wo! besser: הינצורכטערען, Hingurichtenden.

Achan bei wir finden So Welt künftigen der an Theil
 מהייל אן דער קינפטיגען וועלט. וא פֿינדען וויר בייא עכן, ¹⁾
 erzeige Sohn Mein 19 7 Josua sagte ihm zu Josua das
 דאס יהושע צו איהם ואגמע (יהושע; ד' י"ט): מיין ואהן! ערציגע
 ein ihm vor lege und Ehre die Israel's Gotte dem
 דעם גאטמע ישראל'ס דיא עהרע, אונד לעגע פֿאר איהם אין
 Josua dem Achan antwortete Da w. f. u. ab Geständniß
 געשמענדניס, אב, א. ו. ו. דא אנשווארטעטע עכן דעם יהושע
 w. f. u. gesündigt habe ich wahr ist es sprach und
 אונד שפראך: עס איזט וואהר, איך האבע געזינדיגט א. ו. ו.
 w. f. u. gethan ich habe das und das
 דאס אונד דאס האבע איך געטהאן א. ו. ו.
 noch Steinigungsplaze dem von Verbrecher der Wenn
 ווען דער פֿערברעכער פֿאן דעם שטייניגונגספלאטצע נאך
 Kleider die ihm man zieht so ist entfernt Ellen vier
 פֿיער עללען ענטפֿערנט איזט, וא ציהט מאן איהם דיא קליידער
 man bedeckt Weib das vorn man bedeckt Mann den aus
 אויס; דען מאן בעדעקט מאן פֿארן, דאס ווייב בעדעקט מאן
 der sagen Gelehrten die Jehuta Rabbi So hinten und vorn
 פֿארן אונד הינטען, וא ר' יהודה; דיא געלעהרטען ואגען: דער
 Der Weib das nicht aber gesteinigt nackt wird Mann
 מאן ווירד נאקט געשטייניגט, אבער ניכט דאס ווייב. דער
 Zeugen der Einer Höhe Manns: zwei hat Steinigungsplatz
 שטייניגונגספלאטץ האט צווייא מאנס־העהע. איינער דער צייגען
 fällt er und hinab hinten von Verbrecher den stößt
 שמעסט דען פֿערברעכער פֿאן הינטען הינאב אונד ער פֿעללט
 er ist um Zeuge der ihn wendet dann Herz das auf
 אויף דאס הערץ; דאן ווענדעט איהן דער צייגע אוס; איזט ער
 nimmt so nicht wo genügt Pflicht der ist so todt dann
 דאן טאדט, וא איזט דער פֿפֿליכט געניגט; ווא ניכט, וא ניממט
 auf's ihm ihn wirft und Stein den Zeuge zweite der
 דער צווייטע צייגע דען שטיין, אונד ווירפט איהן איהם אויפֿ'ס
 nicht wo gemäß Pflicht der ist so todt er ist Herz
 הערץ; אײַט ער טאדט, וא איזט דער פֿפֿליכט געמעס; ווא ניכט,
 steht es denn Volk das durch Steinigung sein. geschieht so
 א געשיהט וײַנע שטייניגונג דורך דאס פֿאלק; דען עס שטעהט

1) Vgl. Josua 7, 1 und 25.

ihn an Hand zuerst müssen Zeugen die 7 17 Demorim
(דברים י"ז, י): דיא צייגען מיססען צוערשט האנד אן איהן
des Hand die soll sodann und tödten zu ihn legen
לעגען, איהן צו טעדטען, אונד זאדאן זאלל דיא האנד דעס
nachfolgen Volkes ganzen
גאנצען פאלקעס נאכפאלגען.

Rabbi So gehent hernach werden Gefestigten Alle
אללע געשמייניגטען ווערדען הערנאך געהענקט; זא ר
Gotteslästerer dem Außer sagen Gelehrten Die Eliesar
אליעזר; דיא געלעדערטען זאגען: אויסער דעם גאטממעלעסמערער
gehent niemand wird Treibenden Götzenbiest dem und
אונד דעם געטצענדינסט טרייבענדען ווירד נימאנד געהענקט.
das gegen Gesicht dem mit man henkt Mannsperfon die
דיא מאנספערזאן הענקט מאן מיט דעם געזיכט געגען דאס
Rabbi So Holz das gegen Gesichte dem mit Weib das Wolf
פאלק; דאס ווייב מיט דעם געזיכט געגען ד. ס האלץ; זא ר
gehent wird Mann der nur sagen Gelehrten die Eliesar
אליעזר; דיא געלעדערטען זאגען: נור דער מאן ווירד געהענקט.
Rabbi nicht hat ihnen zu sagte Eliesar Rabbi nicht Weib das
דאס ווייב ניכט. ר אליעזר זאגט צו איהנען: האט ניכט ר
lassen aufhängen Askalon in Weiber Schetach's Sohn Simeon
שמעון, זאהן שטח'ס, ווייבער אין אשקלון אויפהענגען לאססען?
aufhängen Weiber achtzig hat er jene erwiberten Hierauf
הירויף ערווידערטען יענע: ער האט: כמציג ווייבער אויפהענגען
an Verbrecher zwei nicht man darf doch und lassen
לאססען, אונד דאך דארף מאן ניכט צוויי פערברעכער אן
richten Tage einem
איינעם טאג ריכטען!

Fortsetzung.

דאס אויפהענגען געשיהט אויף פאלגענדע ווייזע: מאן שטעקט
איינען באלקען פעסט אין דיא ערדע; איין קווערהאלץ קאממט
אָבען הערויס; מאן בינדעט דיא הענדע דעם פערברעכערס
איבער איינאנדער אונד הענגט איהן זא אויף. ר יוסי זאגט: דער

1) 5. Mos. 17, 7.

באלקען וואר אן דיא וואנד אנגעלעהנט, אונד דאראן הענקט
 מאן איהן. וויא עס דיא מעטצענער מאכען; אונד מאן לעזט ¹⁾
 איהן גלייך אב; ווען מאן ²⁾ איהן איבער נאכט הענגען לעסט ³⁾,
 איבערמריטט מאן איהן פֿערבאט, דען עס הייסט (דברים כ"א,
 כ"ג) ⁴⁾ דוא זאלסט ווינען לייכנאם ניכט איבער נאכט אם האלצע
 לאססען, זאנדערן דענועלבען טאג בעראבען, דען איין גע-
 הענקטער איזט איינע גערינגשעטצונג גאטטעס א. ז. וו. דאס
 ווילל זאגען (מאן ווירדע שפרעכען): ווארום וואורדע דיועד
 געהענקט? ווייל ער גאטט געלעסטערט האט! וואדורך גאטטעס
 נאדמע ענטווייהעט ווירדע. ר' מאיר ⁵⁾ זאגט: ווען דער מענטש
 פֿיר זינדען ליידען מוס, וויא לעסט זיך גלייכזאם דיא גאטטהייט
 בייא זאלכער געלעגענהייט אויס? מיין קאפף איזט מיר צו
 שווער! מיינע ארמע זינד מיר צו שווער. ווען דער אללגענע-
 ווערטיגע דעס פֿערגאססענען בלוטס דער רוכלאסען וועגען זיך
 בעמריבט, אום זא מעהר, ווען דאס בלוט דער אונשולדיגען
 פֿערגאססען ווירד! — ניכט בלאס היבייא, זאנדערן איבערהאויפט,
 וועד ווינען טאדטען איבער נאכט אונבערדיגט ליגען לעסט,
 דער איבערמריטט דאס פֿערבאט, אבער ווען מאן איהן עהרענ-
 האלכער איבער נאכט אונבערדיגט לעסט, אום איהם זארג
 אונד לייכענגעווענדער אנצושאפֿפען, מאכט מאן זיך קיינער
 איבערמערעמונג שולדיג. מאן בעגריב דען פֿערברעכער ניכט אין
 דער גראבשמעטע ווינער פֿעטער, זאנדערן עס ווארען צווייא
 בעגרעבניספלעטצע פֿיר דאס געריכט איינגעריכטעט; איינער פֿיר
 דיא דורכס שווערט אונד ערדראססעלונג הינגעריכטעטען, אונד
 איינער פֿיר דיא געשטייגטען אונד פֿערבראנטען. נאכדעם
 דאס פֿלייש פֿערוועזעט איזט, לעזעט מאן דיא געביינע צוזאם-
 מען אונד בעגרעבט זיא אן איהרעס אָרטע. איבריגענס קאממען
 דיא אנפֿערוואנדטען אונד בעגריסען דיא ריכטער אונד דיא

1) läßt.

2) wenn man.

3) läßt.

4) Deworim (5. Buch Mos.), Kap. 21 und 23.

5) Rabbi Mair.

אום הערען
 עס רעכט
 געריכטעטען
 ע יד פֿער

עס געריכטע
 גר ערדאט
 ענגען שטי
 פֿאם שטי
 פֿערפֿערט
 בים אן דאס
 ייכעס אונד
 זינגען צוה
 דער פֿער
 ערעס דאס
 גר זא דאס
 אינגעווינד
 אונטער דען
 געט געוועז
 יינער זאגען
 ד גיסט עס
 געטער געט

אן זא: מאן
 ערדען אב
 זעה זאגט
 קאפף איין
 גר דורף
 געליכער

1) 3m
 2) 216

צייגען. גלייכזאם אום אויסצודריקען: וויר העגען אים הערצען
קיינען גראלל געגען אייד, דען איהר האבט נאך דעם רעכט
געריכטעט! מאן דורפטע אבער נישט איבער דיא הינגעריכטעמען
טרויער האלטען; אבער וואהל אלס לייטראנענדע זיך פֿער-
האלטען, דען דאס געשיהט נור אינגערליך.

(1. Pte) פֿיערערלייא טאדעסשטראפֿען זינד דעם געריכטע
איבערגעבען: שטייגונג, פֿערברענגען, שווערט אונד ערדראס-
סעלונג. ר' שמעון ואנט, דיא ארדנונג איומ: פֿערברענגען, שטיי-
גיגונג, ערדראססעלונג אונד שווערט. דיא געזעטצע פֿאם שטיי-
גיגען זינד שאן אבען אנגעגעבען. ביים פֿערברענגען פֿערפֿעהרט
מאן זא: מאן שמעקט דען פֿערברעכער אין מיסט ביס אן דאס
קניע, דאן לעגט מאן איין הארטעס טוך אין איין ווייכעס, אונד
וויקעלט עס איהם אום דען האלז: אייגער (דער צייגען) ציהט
איין ענדע אן זיך, דער אנדערע דאס אנדערע, ביס דער פֿער-
ברעכער דען מונד אויפֿשפערט: מאן מאכט אינדעס דאס
בלייא הייס, אונד שיטטעט עס איהם נון אין דען מונד, זא דאס
עס אין דיא געדערמע הינונטער געהט אונד דיא איינגעוויידע
פֿערברענגט. ר' יהודה ואנט: ווען ער איינגען אונטער דען
הענדען שטייבט, ווירדען זיא דאס פֿערברענגען נישט געהעריג
פֿאללציהען! אנדערן מאן עפֿנעט זיינען מונד מיט אייגער צאנגע
געוואלמזאם, מאכט אינדעס דאס בלייא הייס אונד גיסט עס
איהם אין דען מונד, דאס עס אין דיא געדערמע הינונטער געהט
אונד דיא איינגעוויידע פֿערברענגעט. —

ביים היגריכטען דורכ'ס שווערדט פֿערפֿעהרט מאן זא: מאן
הויט דעם פֿערברעכער דען קאפף מיט אייגעס שווערדטע אב,
וויא עס אים רעמישען רייכע ¹⁾ איבליך איסט. ר' יהודה ואנט:
דיועס איומ שימפֿליך, זאנדערן מאן לעגט דען קאפף אויף
איינען בלאק אונד הויט איהן מיט אייגעס בילע אב. הירויף
ערווידערטען דיא געלעהרטען: עס איוט קיינע שענדליכערע
טאדעסארט אלס דיוע.

1) Im römischen Reiche.

2) Bloß.

